

družstva a neodpovídá ani znění firmy. Jde o obchody bankovní, jež přesahují svépomocný účel činnosti družstevní; ad d) I tato činnost sahá přes účel úvěrního společenstva ve smyslu Šu 1 zák. ze dne 9. dubna 1873 čís. 70 ř. zák. Při této činnosti šlo by spíše o samostatný podnik na způsob informační kanceláře, povahy od svépomocného družstva zcela rozdílné, který by nemusel mít jinak s poskytováním úvěru členstvu přímo nic společného; ad e) ani poskytování porad, byť i jen na vlastní členy obmezené, nemůže býti předmětem činnosti úvěrního družstva ve smyslu zákona. Re k u r s n í s o u d napadené usnesení potvrdil, poukázav k jeho důvodům.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolacímu rekursu, neshledav podmínek Šu 16 nesp. říz.

Čís. 6775.

I otázku určitosti a dospělosti vzájemné pohledávky (§ 1438 obč. zák.) dlužno posuzovati podle okamžiku, kdy se pohledávky střetly. Pohledávka dráhy na doplacení dovozného nebyla ještě určitou a dospělou ve smyslu Šu 1438 až 1440 obč. zák., byl-li nárok na doplacení dovozného závislým na budoucím přezkoumání papírů; určitou a dospělou stala se teprve tím, že dráha oznámila zákazníkovi, že zjistila omyl ve výpočtu dovozného v určité výši.

(Rozh. ze dne 3. února 1927, Rv I 749/26.)

Žalující firma reklamovala dne 28. listopadu 1919 u ředitelství státních drah rozdíl v dopravném 676 Kč 69 h. Bylo jí však vyplaceno pouze 369 Kč 89 h, zbytek 306 Kč 80 h si dráha srazila uplatnivši započtení dopisem ze dne 4. března 1922. Pohledávka, namítaná započtením, byla nárokem na doplatek ze zásilky ze dne 22. prosince 1919. Žalobu proti dráze o zaplacení 306 Kč 80 h procesní soud prvé stolice zamítl, máje za to, že zbytek pohledávky žalobkyně zanikl započtením na vzájemnou pohledávku žalované. O d v o l a c í s o u d uznal podle žaloby. D ů v o d y: Nesprávné právní posouzení shledává dovolatel v tom, že soud prvé stolice, vzav za zjištěno, že pohledávka žalobkyně 676.69 Kč, která existovala od 28. listopadu 1919, střetla se dne 22. prosince 1919 s pohledávkou žalované strany 306.80 Kč tohoto dne vzniknuvší a podléhající podle Šu 71 dopravního řádu jednoročnímu promlčení, a zjistiv, že střetnutí obou pohledávek nastalo v době, kdy pohledávka žalované strany nebyla ještě promlčena, dospěl k názoru, že podle Šu 1438 obč. zák. pohledávky ty samy sebou zanikly do výše 306.80 Kč a žalobu proto zamítl. Naproti tomu dovolatel uvádí, že nikoliv podle doby střetnutí se nároků, nýbrž podle doby uplatnění práva ku započtení posuzovati dlužno, zda jsou tu podmínky Šu 1438 a násl. obč. zák., a že od práva k započtení nutno lišiti účinky řádně provedeného započtení, které dlužno vztahovati zpět na dobu, kdy všechny zákonné podmínky pro započtení byly dány, a dodává, že jen tento smysl mají slova »o sobě« v Šu 1438 obč. zák. Ježto pak žalovaná strana uplatňovala svou pohledávku započtením teprve dopisem ze dne 4. břez-

na 1922, tedy v době, kdy již byla promlčena, nenastalo vzájemné odpočtení pohledávek a měl první soudce žalobě vyhověti. Soud odvolací shledává, že názor odvolatelův jest opodstatněn. Započtení podle §§ 1438, 1443 obč. zák. jest jedním ze způsobu zrušení obligačních práv a závazků, právě tak, jako na př. placení, dání na místo placení, vzdání se atd. Střetne-li se dluh jedné strany s dluhem druhé strany, a jsou-li oba pravé, splatné a stejného druhu, nastane k žádosti jedné nebo druhé strany zrušení obapolných závazků započtením. Pouhé střetnutí se dvou pohledávek nezpůsobí tedy již o sobě jich zrušení, jak by se ze slov »für sich« v §u 1438 obč. zák. mohlo zdáti, nýbrž jest třeba, by se ta neb ona strana započtení dovolala. Vyplývá to z §§ 1441 a 1443 obč. zák., které vycházejí z předpokladu, že dlužník má toliko právo k započtení (*ius compensandi*), jež třeba uplatniti, má-li vyrovnání skutečně nastati. Bude-li však toto *ius compensandi* uplatněno, zruší se vzájemné nároky *ipso iure*, t. j. *sine arbitrio iudicis* s účinkem *ex tunc*, t. j. na dobu, kdy se kompenzační pohledávky střetly. K témuž důsledku vede jednak předpis §u 1432 obč. zák., podle něhož promlčená pohledávka nemá jiného významu, než že jest vyloučena *condictio indebiti*, jednak předpis § 933 druhý odstavec obč. zák. a čl. 349, 386 a 408 obch. zák., podle nichž výjimečně nároky promlčené možno ještě námitkou (i námitkou započtení) uplatniti, ač byly-li dotyčné vady nebo skutečnosti, ze kterých se vyvozují, druhé straně včas ohlášeny. To jsou výjimky z pravidla, že promlčený nárok již nijak uplatniti nelze, a jsou odůvodněny tím, že druhý smluvník o námitkách včas zvěděl a že jde o vzájemné nároky, které jsou »v právní souvislosti«. Proto přípustna je taková námitka jen proti žalobě z téhož obchodu a nelze ji snad uplatniti proti jiné žalobě. Z toho jest tedy zřejmo, že jiné nároky, než uvedené, jsou-li v době dovolání se započtení již promlčeny, ani námitkou již uplatniti nelze. Tento názor jest zastáván v literatuře (Cícha, Soudcovské Listy 1924) i v judikatuře (Sb. n. s. čís. 1082, 2170, 2780). Dlužno podotknouti, že podle §u 70 (1) dopravního řádu ten, kdo jest povinen doplatiti neb oprávněn přeplatek přijmouti, má býti bezodkladně zpraven. Na toto ustanovení není sice v zákoně sankce, jest tedy *lex imperfecta*, nelze však přehlížeti, že jest dáno v zájmu speditéra i dráhy. Při bezodkladném zpravení bude moci speditér přenést dodatečně předepsané dovozní na svého příkazatele, což by po dlouhé době nebylo dobře možno, a dráha jest tímto ustanovením nucena svůj nárok včas uplatňovati a zabrániti tak jeho promlčení. Nedbá-li však tohoto předpisu, jde opomenutí v každém případě jedině na její vrub.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Nelze souhlasiti se stranami a nižšími soudy, že rozhodnutí sporu závisí na rozřešení otázky v nauce i praksi sporné, ale převážně ve smyslu vývodů žalované strany řešené, zda totiž lze ku započtení podle §u 1438 obč. zák. uplatniti také promlčenou pohledávku, nebyla-li ještě promlčena, když se vzájemné pohledávky střetly. Jenom mimochodem se proto podotýká, že tato otázka nemůže býti vůbec řešena s platností

pro všechny případy, neboť v jednotlivých případech (§ 933 obč. zák., čl. 349, 386, 408 obch. zák., čl. 46 mezinárodní úmluvy železniční) jest upravena samým zákonem zvlášť, a nelze mimo to v žádném případě pominouti projevenou nebo z okolností zřejmou vůli stran. Souzený případ dlužno však rozhodnouti proti žalované dráze i tehdy, když se vychází z právního názoru jí zastávaného, že se při započtení případné promlčení musí posuzovati podle doby střetnutí se pohledávek, nikoliv podle doby uplatnění započtení. Jest-li tomu tak, nemůže býti podle okamžiku střetnutí posuzována jenom jedna z podmínek započtení, totiž, by vzájemné pohledávky byly pravé, tedy jmenovitě, by nebyly promlčeny, nýbrž také všechny podmínky ostatní. K nim náleží podle §§ 1438 až 1440 obč. zák., by obě pohledávky byly určité a dospělé. Železniční správa neměla v rozhodné době ještě dospělé pohledávky 306 Kč 80 h, tehdy příslušel jí jenom neurčitý, svou jsoucností i výší na budoucím přezkoumání přepravních papírů závislý nárok z nákladních smluv, učiněných koncem roku 1919, na případné doplacení dovozného, když bude zjištěno, že omylem bylo méně vybráno, než ustanovuje tarif. V určitou a dospělou pohledávku 306 Kč 80 h, jež teprve byla způsobilá k započtení, proměnil se její neurčitý nárok teprve dopisem z 4. března 1922, jímž dráha oznámila, že zjistila omyl ve výpočtu dovozného v této výši a činí se zaplacení započtením na pohledávku žalobkyně. V této době byla pohledávka již promlčena uplynutím jednoho roku od placení podle §u 71 žel. dopr. ř. Ku započtení proti vůli žalobkyně nemohlo dojít ani v promlčecí lhůtě, poněvadž tehdy byla pohledávka železniční správy ještě pouhým neurčitým a nedospělým nárokem, ani po ní, poněvadž pak byla již promlčena. Započtení stalo se proto i s právního hlediska žalované strany samé neprávem.

Čís. 6776.

Zvrátil-li se při kácení stromů nad tratí kácený strom předčasně na přejíždějící vlak, poškodil ho a došlo k úrazu cestujícího, jde o příhodu v dopravě. Na poškozeném jest pouze, by dokázal příhodu v dopravě a příčinnou souvislost mezi touto příhodou a jeho úrazem. Na dráze pak jest, by prokázala, že jest tu některý z vyvíňovacích důvodů §u 2 zák. Jest-li jisto, že úraz byl způsoben příhodou v dopravě, nezáleží na tom, co bylo příčinou oné události, zejména, zda příčina události nějak souvisí s provozem dráhy a zda událost lze uvést v příčinnou souvislost s nějakým konáním (opomenutím) dráhy (jejích orgánů). Tím méně jest přípustno dokazovati, že dráha nezanedbala opatření uložených jí buď výslovnými předpisy nebo povahou věci a že ji nestihá zavinění. Zda náhoda nebo jednání třetí osoby byly pro dráhu neodvratnými, dlužno posuzovati s hlediska objektivního potud, že s hlediska zákona o ručení drah nemá významu, zda lze spatřovati konkrétní (subjektivní) zavinění dráhy (jejích orgánů) v tom, že náhoda (jednání třetích osob) a tím příhoda v dopravě a úraz v tom kterém případě nebyly odvráceny, pokud se týče, že nebylo použito prostředků k tomu způsobilých.